

REPERE METODOLOGICE PRIVIND ORGANIZAREA PROCESULUI EDUCAȚIONAL LA DISCIPLINA EDUCAȚIA PLASTICĂ

I. Preliminarii

Artele plastice contribuie în mod deosebit la educația estetică și multilaterală a elevilor, formînd și dezvoltînd spiritul de observație, atenția, gîndirea spațială, imaginația creatoare, interesul și plăcerea de a desena, de a colora, de a modela și de a aranja după cerințele frumosului obiectele din jur, camera de locuit, sala de clasă, locul de joacă (Nicola I., 1998). Modalitatea de reprezentare plastică diferă de la artist la artist, în funcție de stilul pe care acesta îl are. Stilul - exprima atît felul în care artistul este legat de epoca sa, cît și temperamental său și opțiunea sa estetică. Fiecare epocă își are stilul sau. Imaginea plastică este reflectarea în lumea vizibilă, a lumii interioare a artistului. Fiind asimilată cu reprezentarea, imaginea plastică transmite un mesaj, ea devine un semn plastic, purtător de semnificație. Opera de artă este un lucru, un obiect, în care artistul îmbină arta spirituală cu cea materială. Nu putem înțelege una fără a înțelege în același timp pe cealaltă.

Integrarea educației plastice în ansamblul procesului de învățămînt încă de la vîrsta preșcolară urmărește formarea treptată a deprinderii copiilor de a se exprima cu ajutorul elementelor de limbaj plastic, de a percepe, judeca și crea frumosul în arta și prin arta.

Fenomenul artistic este mult prea complex, îndeosebi în contextul actual, pentru a putea fi descifrat fără intermediul unor coduri și metode de cercetare bine puse la punct. Punctul de plecare hotărîtor pentru înțelegerea teoretică a domeniului vieții artistice trebuie să fie ceea ce a produs de fapt lumea artei și a frumosului – opera de artă, viziunea propusă de creația artistului și sistemul de motive elementare din care se naște activitatea artistică a omului. Această activitate însăși și produsul creației – opera de artă, devin la rîndul lor, cauze determinante pentru gustul și plăcerea estetică, care pot fi înțelese numai în dependența lor față de realitatea obiectivă a artei. Analiza unei opere de artă - presupune a căuta să înțelegi ceea ce vezi, să comentezi, să explici, să dai un sens imaginii. ARTA - este un mijloc de comunicare și de exprimare. Ea este înscrisă în istoria patrimoniului nostru cultural, fiind în același timp, o manifestare a epocii în care trăim.

Educația artistico-plastică, în învățămîntul preuniversitar, se prezintă ca un mijloc de realizare a unui echilibru între pregătirea cultural-științifică și cea litarar-artistică. Complementaritatea acestor laturi pledează pentru dezvoltarea educației artistice, pentru ridicarea ei permanentă la nivelul cerințelor actuale. Departe de a-și fi pierdut semnificația și importanța, în condițiile actuale, în special cele ale progresului tehnic, educația artistică este imperios necesară și își sporește necontenit importanța.

II. Obiectivele la nivel de cadru didactic

1. Proiectarea demersului didactic în conformitate cu rigorile cadrului curricular al disciplinei.
2. Elaborarea documentației necesară activităților didactice: proiecte de lungă durată, proiectarea unităților de învățare, proiecte zilnice, proiecte ale activităților extracurriculare etc.
3. Asigurarea unui mediu de învățare dezvoltativ și structurarea modalităților originale de abordare a problemelor de limbaj vizual.
4. Realizarea procesului educațional de calitate.
5. Gestionarea propriei dezvoltări profesionale continue.
6. Evaluarea eficientă a diferitelor tipuri de demersuri educaționale.
7. Proiectarea și realizarea legăturilor intra/interdisciplinare și aplicarea lor.
8. Cunoașterea aparițiilor editoriale de specialitate;

III. Cadrul normativ/reglator în vigoare

Disciplina Educația plastică este obligatorie pentru clasele I-VII, procesul educațional la disciplina școlară Educația plastică în anul școlar 2016-2017 se va desfășura în conformitate cu prevederile:

1. Curriculumului modernizat pentru clasele primare aprobat la ședința Consiliului Național pentru Curriculum, proces-verbal nr.11 din 30.04.2010, prin ordinul Ministrului educației nr.331 din 12.05.2010;
2. Curriculumului modernizat pentru clasele gimnaziale aprobat la ședința Consiliului Național pentru Curriculum, proces-verbal nr.10 din 21.04.2010, prin ordinul Ministrului educației nr.245 din 27.04.2010;
3. Planului-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal anul de studii 2016-2017, aprobat prin ordinul Ministrului educației nr.242 din 25 martie 2016;
4. Ghidului de implementare a curriculumului modernizat pentru învățământul primar și gimnazial aprobat prin ordinul ministrului educației nr.597 din 30.06.2011 (Chișinău: Lyceum, 2011);
5. Standardelor de eficiență a învățării, aprobate prin ordinul ministrului educației nr.1001 din 23.12.2011.

IV. Curriculumul predat

Implementarea eficientă a curriculumului impune respectarea coerenței componentelor lui, utilizarea flexibilă a conținuturilor și acordarea priorității metodelor creative și activ-participative de predare/învățare, valorificarea creativității elevilor și profesorilor în cadrul activităților didactice. Includerea actului de creație în procesul de instruire a elevilor este una din condițiile principale ale evoluției educației artistico-plastice în instituțiile de învățământ și presupune formarea atitudinii pozitive a copilului față de lumea înconjurătoare și față de oameni, cultivarea propriei viziuni artistice.

Centrarea pe competențe stabilește o viziune nouă în raport cu realizarea conținuturilor. Astfel conținuturile devin mobile, flexibile și redau viziunea cadrelor didactice în vederea realizării obiectivelor propuse. În procesul de implementare a educației plastice profesorul are misiunea de a selecta acele conținuturi care, în opinia lui, cel mai bine contribuie la formarea competențelor specifice stipulate de curriculum și anume: culturalizarea elevilor, formarea competențelor de comunicare artistică și auto-exprimare prin simboluri vizuale. Curriculumul ”sugerează” mecanismele posibile de realizare a obiectivelor educaționale în contextul resurselor de spațiu și timp aflate la dispoziția fiecărui cadru didactic. Aceasta presupune aplicarea unor structuri de proiectare flexibile și adaptarea lor la specificul disciplinei și a condițiilor existente la nivelul fiecărui colectiv de elevi.

Prin urmare, activitatea artistico - plastică va fi axată nu pe dezvoltarea abilităților tehnice de reproducere a mediului înconjurător și elementelor lui, ci asupra dezvoltării imaginației creative, spiritului de observație, a capacităților de analiză, comparație, sinteză, gândire divergentă și convergentă, auto-expresie și auto-afirmare, receptivitate emoțională, toate acestea, fiind însoțite de un proces continuu de creație și invenție. De asemenea, curriculum-ul asigură deplasarea accentului de pe învățarea bazată pe obiective către învățarea bazată pe competențe, adică în procesul de studii este mult mai important nu ceea "ce facem", dar "pentru ce facem" și "cum facem".

Astfel, conținuturile structurate în cinci compartimente pot fi combinate într-o oră academică pentru a eficientiza și optimiza procesul de studiere. Prin urmare, compartimentele menționate în curriculum nu pot fi studiate separat, ci în ansamblu, vizându-se finalitatea proiectată (spre exemplu, compartimentul I poate fi fuzionat cu II, III și IV creîndu-se "compoziții grafice, picturale, decorative și sculpturale" pe parcursul studierii materialelor, tehnicilor de artă, elementelor de limbaj plastic, istoriei artelor etc.).

Compartimentul I, *Materiale și tehnici de artă* nu prevede o simplă enumerare a materialelor cu care vor lucra elevii pe parcursul anului de studiu ci dezvoltarea imaginației și a

creativității artistice prin exersarea, experimentarea, analiza efectelor oferite de către acestea. Utilizarea diverselor materiale de artă clasice și materiale netradiționale (plante, fructe, aluat, nisip, sîrmă, zăpadă, textile), instrumente și tehnici mixte vor ajuta elevii să însușească arta comunicării ideilor și mesajelor vizuale, să rezolve probleme și concepte complexe pe care nu le pot reda verbal.

Compartimentul V, care prevede *Inițiere în istoria artelor*, poate fi de asemenea realizat în îmbinare cu activitatea practică (elevul va realiza o lucrare în maniera, stilul, tehnica de lucru a artistului studiat), opera de artă avînd diferite roluri în contextul didactic. De exemplu, studierea elementelor de limbaj și deducerea noțiunilor în baza operelor de artă reprezentative sau prezentarea noțiunilor însoțite de opera artistică relevantă. În același timp profesorul poate opta pentru realizarea unor lecții dedicate special dezvoltării percepției artistice a operelor de artă plastică la elevi pe cale emoțional – logică. În acest caz se vor aplica diverse metode de dezvoltare a percepției artistice (testul, chestionarul, metoda iconografică și iconologică, vizitarea expozițiilor, viziunea reproducerilor, albumelor de artă etc.)

În activitatea didactică profesorul va utiliza diverse mijloace de învățămînt (reproduceri ale operelor de artă și/sau a imaginilor vizuale, fotografii, imagini multiplicat la xerox, lucrări originale, obiecte de uz casnic, structuri din natură etc...). Pe parcursul realizării sarcinilor elevii vor explora diverse suporturi, materiale de artă tradiționale și netradiționale, instrumente și tehnici.

Procesul de predare-învățare nu poate fi conceput fără prezența unui suport vizual, care să realizeze o funcție educațională, spre exemplu:

- *Prezentarea unei imagini pentru a ilustra discursul didactic (ca exemplu de mesaj, de tehnică, de procedeu, de soluționare cromatică etc.).*
- *Demonstrarea reproducerilor, cerînd elevilor să descifreze elementele semantice sau plastice (învățarea prin descoperire).*
- *Prezentarea unui grup de imagini; compararea între ele cu scopul de a scoate în evidență (prin contrast) anume acele elemente de limbaj artistic, care sunt studiate la moment.*
- *Demonstrarea imaginii la etapa finală a lucrului practic, în calitate de exemplu confluent cu problema plastică, care a fost rezolvată la lecție.*
- *Utilizarea imaginii (multiplicate sau extrase din reviste uzate) drept suport pentru o acțiune plastică (descompunere, decupare, reconstruire, continuare a ideii, deturnare a ideii etc).*
- *Suportul vizual (albume de artă, filme, reproduceri, site-uri internet etc.) va include creația artiștilor consacrați din diferite epoci și de diferite stiluri artistice.*
- *Caracterul integrator și multicultural al acțiunilor reprezentative pentru disciplina educație plastică este dezvoltat în cadrul mai larg al demersului metodic. Învățarea în artă fiind gramaticală și tehnologică (și doar în acest sens, operațională), punerea în aplicare a acestui conținut implică din partea profesorilor motivații de inovare și descoperire a unor strategii, modalități tehnice, mijloace și forme active pentru stimularea creativității vizuale a elevilor.*

V. Sugestii privind proiectarea demersului didactic

Pentru fiecare temă sau subiect profesorul își va proiecta, nu mai puțin de 2-3 ore. Ținînd cont de specificul profilului Arte plastice, profesorul își va rezerva și 4-5 ore pentru fiecare temă. În acest context, se va ține cont de redirecționarea activității sale de la instruirea artistică, care poartă caracter profesionist, spre educația artistică care presupune inițierea în domeniul artei plastice.

Pentru a fi mai explicit în proiectarea unităților de învățare vom stabili că: unitatea de învățare aparține proiectării didactice concepute de profesor, este individuală și reflectă o viziune proprie asupra activității de predare-învățare, iar unitatea de conținut aparține curriculumului și este fixată pentru clasa respectivă.

Proiectarea unităților de învățare permite stabilirea activităților de învățare într-o succesiune logică, atingerea competențelor propuse și selectarea resurselor materiale și tehnicilor

de lucru adecvate pentru fiecare temă plastică. În proiectarea unităților de învățare toate activitățile propuse trebuie să pornească de la nivelul elevului și să se integreze în strategiile didactice adecvate contextelor variate de învățare.

VI. Curriculum evaluat

Funcția de bază a disciplinei Arta plastică este culturalizarea și educarea simțului artistic, nu formarea unui artist profesionist. În acest context, este important ca evaluarea să se axeze pe gradul de participare, efortul depus, motivație, ideea de creație selectată de elev, expresivitatea și originalitatea în prezentare etc. Pentru evaluarea competențelor artistico-plactice este recomandată aplicarea tuturor tipurilor de evaluare (inițială, curentă și sumativă) și metodelor de evaluare tradiționale și complementare (*T.Hubenco, Metode de evaluare la educația plastică, Editura Epigraf, Chișinău, 2013*).

Lucrările practice sau testele propuse elevilor pentru evaluarea sumativă vor conține sarcini sau itemi din toată materia învățată pînă la momentul administrării probei. Probele de evaluare vor fi elaborate în baza standardelor la disciplină, iar pentru verificare se vor aplica grile de măsurare-apreciere, în scopul realizării unei evaluări obiective. Pentru facilitarea evaluării produselor elevilor, profesorii se vor conduce de Referențialul de evaluare la disciplină care propune exemple de criterii de evaluare și descriptorii de performanță pentru fiecare notă (de la 1 la 10). Referențialul este un instrument-model pentru cadrele didactice dar nu ceva șablonat sau standardizat. Astfel, profesorul va putea să-și elaboreze descriptorii săi pentru fiecare notă reieșind din tema, subiectul și obiectivul lecției, iar elevii vor fi familiarizați cu ele în prealabil.

Recomandări cu privire la organizarea probelor de evaluare la Arta plastică. Profesorii vor stabili criterii de evaluare care vor fi formulate în baza conținutului predat, iar elevii vor fi familiarizați cu ele în prealabil. Evaluările semestriale pot fi atât practice /lucrări plastice, cât și orale/scrise. Evaluarea lucrărilor practice poate culmina cu o expoziție în cadrul instituției de învățămînt. Probele de evaluare orală/scrise pot include proiecte, teste, eseuri ce țin de inițierea în istoria artelor plastice, fenomene artistice și culturale etc.

Criterii de evaluare a produselor educaționale (lucrări plastice picturale/grafice/decorative/sculpturale):

- Realizarea subiectului.
- Compunerea judicioasă (iscusită/chibzuită) a reprezentărilor în spațiul plastic.
- Aplicarea corectă a tehnicii și materialelor de artă.
- Expresivitatea și originalitatea lucrării.
- Atitudine individual-creativă.

Criterii de evaluare a produselor educaționale (lucrări scrise la istoria artelor plastice):

- Cunoașterea fenomenelor artistice;
- Perceperea evoluției artelor în diverse perioade istorice;
- Analizarea operelor de artă plastică;
- Argumentarea propriilor viziuni în domeniul artelor plastice;
- Perceperea fondului emoțional dominant al operei;
- Perceperea mijloacelor de expresie prin care este redat mesajul plastic;
- Sesizarea viziunii artistice a autorului reliefată în operă;
- Atitudinea față de mesajul plastic.

VII. Sugestii privind activitatea metodică/performarea măiestriei profesionale

- Conceptul de alfabetizare vizuală prin gramatica și tehnicile artei în condiții predominant practice, de atelier, a tuturor elevilor.
- Proiectarea operațională cu precizarea performanței minime, învățarea în clasă, asistată, și evaluarea imediată a performanțelor.

- Activitatea de atelier, forma de organizare a procesului de învățare, a limbajului vizual și de stimulare a creativității elevilor, de organizare, desfășurare, conducere și evaluare în învățământul de artă.
- Structura activității de atelier, de educație plastică predominant practică în învățământul general.
- Tipuri de activități suplimentare de atelier și în afara pentru declanșarea procesului de formare a unor personalități creatoare.
- Tehnici și strategii didactice stimulative și de deblocare creativă.
- Aspecte psihopedagogice și metodice ale descoperirii (prin teste și probe specifice) și stimulării disponibilităților creative, a creativității artistice și a creativității cu artă la elevii din ciclul gimnazial.
- Metode, procedee și tehnici personale de învățare modulară a gramaticii limbajului vizual.
- Tipologia exercițiilor și experimentelor practice, desfășurate în orele de educație plastică, în orele de atelier.

VIII. Asigurarea didactică

1. Canțiru I., Vatavu A., Carauș O., Educația plastică, clasele III-IV, ghid pentru învățători, Editura ARC, Chișinău, 2007.
2. Curriculum școlar la educația plastică. Clasele I-IV. Tipografia Centrală, Chișinău, 2010.
3. Hubenco T., Arta plastică în clasele primare. Ghid metodologic. Chișinău, Ed. Prut Internațional, 2000.
4. Hubenco T., Prisăcaru L., Ranga V. Curriculum școlar la educația plastică. Clasele V-VII. Editura Lyceum, Chișinău, 2010.
5. Hubenco T., Prisăcaru L., Educația plastică. Ghid de implementare a curriculumului modernizat pentru învățământul primar și gimnazial. ME, Chișinău, 2010.
6. Morel M., Mocanu-Nosco R., Frumosu A., Educație plastică, clasela VII, Ghid pentru profesori, Editura Știința, Chișinău, 2010.
7. Puică-Vasilache E., Ursu Z., Educație plastică, clasele V – VI, Ghid pentru profesori, Editura Litera, Chișinău, 2008.
8. Samburic E., Prisăcaru L., Educație plastică, clasa II, Ghid pentru profesori, Editura ARC, Chișinău, 2011.
9. Stoica A., Musteață S. Evaluarea rezultatelor școlare. Ghid metodic. Chișinău, Editura Lumina, 2001.

Auxiliare didactice:

Set de planșe didactice pentru educația plastică „**ABC-ul limbajului plastic**”, format A2, autori: Ursu Zinaida, Puică-Vasilache Eliza, editura Poligraf;

Set de planșe didactice pentru educația plastică „**Educația plastică, tehnici de artă**”, format A2, autori: Ursu Zinaida, Puică-Vasilache Eliza, editura Poligraf;

Adrese web utile:

http://bibliotecascolara.ro/Elena_Taralunga/Modalitati_de_dezvoltare_a_capacitatilor_creatoare.pdf această sursă vă va oferi posibilitatea de a studia și aplica diverse modalități de dezvoltare a capacităților creatoare ale elevilor prin conținuturile artelor plastice.

<http://www.uamsibiu.ro/studenti/docs/cursuri/3/PIPP-abilitati-practice.pdf> Aici veți găsi metodologia instruirii prin joc și diverse anexe ce prezintă confecționarea pe etape a diverselor articole de décor.

http://www.academia.edu/4289363/93039305_Educatie_Plastica_Si_Metodica

Bibliografie recomandată:

Arta în istoria umanității. Enciclopedia RAO, București, 2002.

Alpatov, M., V. – Istoria artei, vol. I. București, 1962

Avermaete, R., - Despre gust și culoare. Editura Meridiane, 1971.

Berger, Rene – Mutația semnelor. București, 1978.

Botez-Crainic, A. - Istoria artelor plastice, Vol. I-IV. Editura R. A., București, 1998.

Brigalda-Barbas E. Evoluția picturii de gen din Republica Moldova. Chișinău, 2002.

Băran V., – Album Metodic de creație artistică plastică, ed. Arta grafică, București

Curențe în pictură. Enciclopedia RAO, București, 1993.

Cosmovici A., – Psihologie Generală, ed. Polirom, Iași 1996

Cucoș C. Pedagogie, Editura Polirom, Iași, 1996.

Cristea S. Dicționar de pedagogie. Editura Litera, Chișinău, 2002.

Daghi I., Compoziția decorativă frontală. Editura Prim, Chișinău, 2010.

Demetrescu, C. - Culoare, suflet, rețină. Editura Meridiane, București, 1965.

Dima, Victor - Educație plastică. Editura Teora, București, 1999.

Dincă M., Teste de creativitate, București; Paidea, 2001

Dicționar de artă, forme, tehnici, stiluri artistice, Editura Meridiane, București, 1998.

Drăguț, V. Arta românească vol. I, II. București, 1982.

Drimba, O. – Istoria culturii și civilizației, București, 2003.

Dragomir M., – Managementul activităților didactice. Eficiență și calitate, ed. Eurodidact, Cluj Napoca 2004

Dufrenne, M., Fenomenologia expresiei artistice. București, 1976

Dulgheru V., Cantemir L., Carcea M., Manual de creativitate. Editura Tehnica – INFO, Chișinău, 2000.

Fisher, E. – Necesitatea artei. București, 1968.

Focillon, H., - Viața formelor. Editura Meridiane, București, 1977.

Gerard, Genette - Opera de artă. Relațiile estetice. Editura Seuil Paris, 1997.

Gombrich, H., E. - Artă și iluzie. Editura Meridiane, București, 1973.

Grigorescu, D. – Aventura imaginii. București, 1982.

Hoffmann, Werner – Fundamentele artei moderne, vol I; II. București, 1977.

Hubenco T., Modele de evaluare la arta plastică. Editura Epigraf, Chișinău, 2013.

Heidegger M., Originea operei de artă. București; Ed. Univers, 1982.

Huyghe, Rene – Dialog cu vizibilul. București, 1981.

Hofman, Hans - Pictorii despre pictură, București, 1972.

Jinga I., Negreț I., Învățarea eficientă, Editura Editis, București, 1994.

Jones, Artur, F. - Introducere în artă. Editura Lider, București, 1998.

Istoria artei, arhitectură, sculptură, pictură. Enciclopedia RAO.

Istoria ilustrată a picturii. 1000 de reproduceri în culori, 1973.

Ionescu M., Radu I., Didactica modernă, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1995.

Mari pictori – viața, sursele de inspirație și opera. București.

Panofsky, Erwin – Artă și semnificație. București, 1980.

Pavel V., Educația artistică plastică – Manual pentru clasele V-VIII. Educație Didactică și Pedagogică, R.A. București 1996

Petrescu, P. - Motive decorative celebre. Editura Meridiane, București, 1971.

Prut C., - Dicționar de artă modernă și contemporană. Editura Univers enciclopedic, București, 2002.

Radu C., Artă și convenție. București; Editura Științifică și Enciclopedică, 1989

Read, Herbert - Originea formei în artă. Editura Universul, București, 1979.

Simac, A. – Tapiseria contemporană din Republica Moldova. Chișinău, 2001.

Schilleru, E. - Clasicii picturii universale. Impresionismul. 1978.

Șuşală, Ion N., Bărbulescu, Ovidiu - Dicționar de artă. Editura Sigma, București, 1993.

Wald, H. – Limbaj și valoare. București, 1973.

Fryer M. Predarea și învățarea creativă, Editura Uniunii scriitorilor, Chișinău, 1996.

*Daniela Cotovițaia, consultant superior, Direcția Învățământ
preuniversitar, Ministerul Educației*

*Lily Prisăcaru, profesor, grad didactic superior,
LTPA "Ion și Doina Aldea-Teodorvici", Chișinău*